

Fern Riddelová

SEX ZA ČASŮ KRÁLOVNY VIKTORIE

Fern Riddellová

*Sex za časů
královny Viktorie*

Slasti a strasti 19. století

Věnováno mé rodině

Copyright © Fern Riddell, 2014

Translation © Jana Žlábková, 2019

Original English title: *A VICTORIAN GUIDE TO SEX,
Desire and deviance in the 19th century*

Copyright © for Czech edition Pavel Dobrovský – BETA s.r.o., 2019

All rights reserved. (Všechna práva vyhrazena.)

ISBN 978-80-7593-086-6

Poděkování

RÁDA BYCH VYJÁDŘILA svůj dík pracovníkům Britské knihovny a též Rebecce Storrové a Rorymu Cookovi z Muzea vědy za jejich pomoc a podporu při objevování často velmi překvapujících viktoriánských pohlednic se sexuálními náměty; dále děkuji dr. Chrisi Nauntonovi a dalším členům Egyptské výzkumné společnosti, kteří mi během jedenácti hodin objasnili, kdo byl Flinders Petrie. Jsem vděčna týmu Britského archivu novin a správcům webové stránky obsahující časopisy z doby vlády královny Viktorie, kteří mi dovolili použít citace z unikátních archivů. Zvláštní dík patří Beverley Cookové z Londýnského muzea za její rady a poznatky a dále děkuji svému konzultantovi dr. Paulu Readmanovi, jenž oprášil mé znalosti z dob univerzitního studia a pomohl mi dokončit tuto knihu.

Upřímně děkuji komunitě historiků z celého světa, kteří projevíli zájem o mou práci a vytrvale mi posílali odkazy a návody. Charlie Tannere, Johanno Gummetová a Fflure Huysmannsi, poskytli jste mi neuvěřitelnou pomoc a podpo-

Fern Riddellová

ru. Poděkování patří i Johnu Gallagherovi a Maximu Ducru-
eovi za korektury a překlady. Pokud najdete v knize nějakou
chybu, vězte, že je moje.

Chci moc poděkovat skvělé editorce Jen Newbyové a též
Stevenu Kirkovi za překrásné ilustrace a děkuji nakladatelství
Pen & Sword, které dalo šanci začínající spisovatelce.

Tuto knihu věnuji své rodině.

*Spolek pro společenskou morálku tímto předkládá výbor spisů
vyňatých ze zpráv ze svých schůzí, aby napomohly rozvoji
vzdělanosti a pochopení lidské společnosti.*

Úvod

*Viktoriánská doba – Spolky a jejich cíle –
W. T. Stead a moderní Babylon – Nakažlivé nemoci v praxi –
Naši upřímní vypravěči*

NA SAMÉM ZAČÁTKU si musíme ujasnit jednu zcela zásadní věc. Lidé žijící ve viktoriánské době si opravdu uměli užívat sex. Psali o něm, mluvili o něm, analyzovali ho a zabývali se jím úplně stejně jako my dnes. Zdá se, že doposud byly naše představy o sexu ve viktoriánské době značně povrchní. Týkaly se pouze prostitutek, pornografie a pruderie, ale téměř nikdo se nezamýšlel nad každodenním životem obyčejných lidí viktoriánské éry.

Historické knihy často zesměšňovaly samy sebe, když s posměchem líčily, jak zámožné dámy omdlávaly při pohledu na odhalené nohy stolů, kritizovaly královnu Viktorii a popisovaly, jak se v tehdejší East Endu bavily holky, které při úsměvu ukázaly pár začernalých zubů. Ale jaká byla sku-

THE BRIDEGROOM WANTED A DRINK,
BUT THE BRIDE HAD HER WAY.

Illustrated Police News, 18. září 1897. Image © THE BRITISH LIBRARY BOARD.
ALL RIGHTS RESERVED. Otištěno s laskavým svolením The British Newspaper
Archive (www.britishnewspaperarchive.co.uk).

tečná realita a co lidé žijící v té době věděli o sexu? Je to velmi prosté. Zajímalo je, jak ho mají provádět, a – což je ještě důležitější – jak si ho mohou užívat. Nicméně tento fakt o našich praprapraprarodičích nám dějiny doposud nesdělovaly.

V této knize najdete mnoho zajímavostí, od anatomických muzeí, jež údajně podřývaly morálku, přes velmi neobvyklé využívání pánského cylindru, v němž se skrývala *femme de voyage* neboli nafukovací panna, až po rozmanité rady pocházející z různých brožur, knih, novin a lékařských spisů z devatenáctého století. To vše máte k dispozici v jednom jediném svazku, jenž je napsán ve stylu oné doby. Každou kapitolou vás provádí osobitý vypravěč, který vás ve svém spisu seznámí s podivnými, úžasnými a občas značně výstředními představami, jaké měli o sexu lidé z viktoriánské doby.

Takže pokud vás zajímají názory lékaře na lidské tělo, rady pro svobodné muže a ženy ohledně milostných schůzek, cesta k úspěšnému manželství a k narození krásných dětí či praktické stránky věci, od ochrany před početím po pohlavní nemoci a sexuální pomůcky, ponořte se do stránek knihy a dozvíte se vše, co lidé ve viktoriánské době chtěli vědět o sexu.

Takže proč získali v oblasti sexu tak špatnou pověst? Proč si myslíme, že buď sex potlačovali, nebo se jím holedbali? Podle mého názoru tento postoj vychází z lidské paměti. Máme sklon vzpomínat jen na hezké časy, nebo na nejhorší období, a historie (a její zaznamenávání) se řídí úplně stejným pravidlem. Proto se popisují jen neobvyklé události, lidé a přístupy a ty jsou nám neustále připomínány. Nikoho nezajímá, že pan a paní Smithovi z domu číslo 24 vedli příjemný a zdravý

sexuální život, zatímco jejich sousedé byli buď zhýralí hříšníci, nebo cudní svatoušci. A tím pronikají do dějin klamné informace. Opakovaně se probírají pouze extrémní případy a vydávají se za styl života všech lidí dané doby. Takže jaké byly sexuální postoje, názory a praktiky *celé* viktoriánské éry? Právě tuto otázku chci prozkoumat. A historická realita je vskutku velmi překvapující.

Lidé žijící ve viktoriánské době vyznávali názor, že při sexu mají být uspokojeni oba, nicméně tato představa platila hlavně v rámci manželského života. Na sex mimo manželství pohlížel tisk a stejně tak i veřejnost se značným opovržením, ale manželský sex hrál významnou roli. Hledání toho pravého člověka, jenž by se k vám hodil po fyzické stránce a s nímž byste mohli strávit zbytek života, se řídí-

Knihovna Kongresu, počátek 20. století.

lo prostou ideou: opravdovou láskou. Podle mě jde v podstatě o moderní přístup. Snaha najít někoho, s kým byste měli fyzicky uspokojující vztah a mohli s ním vytvořit domov a založit rodinu, je i dnes předmětem diskusí a probírají ji velmi detailně romány a celá společnost, přestože v dnešní době využíváme spíše blogy a televizní pořady, zatímco lidé ve viktoriánské éře měli k dispozici pouze knihy, brožury a různá pojednání.

Na pokrokovém viktoriánském přístupu k sexu je nejmavější jedna skutečnost, již jsem opravdu nečekala. Zjistila jsem, že v oné době měli lidé spoustu vědomostí a poznatků týkajících se ženského orgasmu. Především na počátku devatenáctého století byl velmi rozšířený názor, že žena může otěhotnět, jen když prožívá orgasmus zároveň se svým milencem. Proto se tolik psalo o ženské sexuální rozkoši, proto existovalo tolik rad zaměřených na uspokojení ženy. Tyto poznatky si lidé předávali v průběhu celého století, a tím byli vlastně stejní jako my. Zajímalo je, jak mají najít toho pravého člověka, zabývali se úvahami o manželském životě a také toužili prožívat šťastný a zdravý sexuální vztah.

Lidé ve viktoriánské éře se stejně jako my v dnešní době hodně zaměřovali na oblast, již se dnes říká sexbyznys, a kladli si otázku, zda by se měl prohlásit za zákonný. Nebo by se měl vymýtit? Jak lze v jeho rámci ochránit ženy? Jak skoncovat s děsivým obchodováním se ženami a s dětskou prostitucí? Tyto záležitosti se v průběhu devatenáctého století obšírně probíraly v tisku, v parlamentu i na veřejnosti. Prostituci a obchodem se sexem, jenž se týkal žen i mužů, se pravidelně zabývaly různé frakce v rámci společnosti a výrazně z těchto jevů těžily. Podařilo se dosáhnout i značných úspěchů, například kampaní namířenou proti obchodování s mladými dívkami, kterou započal W. T. Stead a jež vyvrcholila v roce 1885, byla věková hranice zvednuta z třinácti na šestnáct let, nicméně kromě těchto zářných okamžiků se odehrávaly hrůzostrašné věci. Začaly se odhalovat v šedesátých letech devatenáctého století, když Josephine Butlerová zahájila boj proti zákonům o sexuálně přenosných choro-

bách, které umožňovaly, aby ženy byly v případě sebemenšího podezření nedobrovolně vyšetřovány a drženy pod zámkem na nemocničním oddělení. Viktoriánské období je plné jevů, které dokážeme pochopit, ale zároveň jsou nám mnohé jeho ideje, postoje a názory naprosto cizí. Ovšem není právě tento fakt předmětem historického zkoumání?

Existuje jeden velmi výrazný viktoriánský přístup, jež dnešní veřejnost zřejmě těžko pochopí. Jde o děsivou hrůzu z nebezpečnosti skrytých v provádění praxe zvané *onanie* nebo masturbace, což je v současnosti používanější výraz. Společnost mívala do té doby vůči masturbaci značně shovívavý postoj, například staří Egypťané vytvářeli sochy boha Mina, jenž držel v ruce vztyčený penis. Ale pak v roce 1760 vydal Samuel Tissot knihu *L'Onanisme*, v níž obšírně popsal z lékařského hlediska možné důsledky oddávání se tomu, co lidé v té době nazývali „osamělá neřest“. Uvedl, že způsobuje psychické vyšitnutí, nebo dokonce smrt. Dnes to zní možná dost humorně, ale lidi ovládl strach, jenž ovlivnil učebnice medicíny, příručky o manželství a rady týkající se morálky a mravů. Nicméně jen proto, že jim bylo řečeno, že něco takového *nemají* dělat, nelze předpokládat, že to nedělali. I v tomto období se objevuje masturbace v oblasti erotiky a pornografie a je naprosto zjevné, že stejně jako dnes tvořila součást sexuální interakce.

Naše vědomosti o viktoriánské době a o sexu zahrnují většinou události, které se staly ke konci devatenáctého století. Řádění Jacka Rozparovače odhalilo hrůzy viktoriánské prostituce, soudní přelíčení s Oscarem Wildem vrhlo světlo na homosexuální společnost v britské metropoli a dr. Mortimer

Granville vynalezl první podobu elektrického vibrátoru. Ale co se dělo předtím?

Převážná část našich poznatků o životě lidí ve viktoriánské éře pochází z prací spolků vedoucích různé kampaně za reformu společnosti. Než se podařilo prosadit a zavést systém sociálního zabezpečení, staraly se o lidi potřebující ochranu a pomoc skupiny podobně smýšlejících jedinců z vyšší a střední vrstvy, kteří chtěli uchovat a chránit zažitě představy o manželství, sexu a sociální interakci. Jedna z prvních skupin měla puritánsky znějící název Spolek pro potírání neřesti a v mnohém se podobá mému Spolku pro společenskou morálku a jeho členům, kteří vás budou provázet touto knihou. Spolek pro potírání neřesti existoval od roku 1802 a jeho vzniku výrazně napomohl William Wilberforce, jenž patřil mezi přední činitele kampaně za zrušení otroctví. Ve spolku převládal názor, že slušná společnost by měla rezolutně odmítat lascivní řeči, opilství, klení, obscénní knihy a grafiky, nevěstince a herny. Přestože to možná zní, jako by takové spolky nechtěly, aby se lidé bavili, hrály významnou roli a představovaly jakési morální barometry viktoriánského světa, jemuž říkaly, co je a co není považováno za přijatelné. Zmíněný spolek byl velmi aktivní během celého viktoriánského období a v roce 1885 se stal součástí Sdružení pro národní bdělost.

Způsob, jakým tito lidé cenzurovali svůj svět, a jejich představy o nemorálnosti nám do značné míry pomáhají sledovat postupně se měnící postoje k sexu a pochopit, proč se dnes domníváme, že tehdejší společnost potlačovala sex. Práce Spolku pro potírání neřesti a podobných organizací,

například Spolku pro záchranu mladých žen a dětí založeného v padesátých letech devatenáctého století, napomohly přijetí zákonů, jež v dnešní době ochraňují lidi, kteří potřebují pomoc. Dávno předtím, než se vládní orgány začaly zajímat o nelegální obchod se sexem a soudně stíhat jedince, kteří se mu věnují, vysílaly organizace, mezi něž patřil i Spolek pro záchranu mladých žen a dětí, své členy, a to muže i ženy, do všech koutů země, aby vyhledávali lidi, kteří jsou zapojeni do sexuálního obchodování, a odevzdali je do rukou spravedlnosti. O skandálech, k nimž docházelo v rámci nelegálního obchodu se sexem, se více dozvíte ve spise *Pikantní rady lorda Arthura Clevelanda pro extrémní choutky*, nicméně vězte, že jeho pohled na ně se nemusí shodovat s mým.

Takže v devatenáctém století se veřejné diskuse o sexu neustále pohybovaly na rozhraní mezi morálním pohoršením a morální reformou. Na jedné straně vládl strach z nekontrolovaných sexuálních tužeb, na druhé straně byla snaha přijmout reformy k ochraně těch, kteří se nemohou sami hájit.

Ale proč vůbec někoho zajímali? Proč se lidé ve viktoriánské době snažili legislativně stanovit, co je a co není sexuálně morální, a to mnohem víc než kdokoli v předchozích stoletích? V devatenáctém století došlo k obrovskému rozmachu industrializace a urbanizace na celém světě. Toto století překypovalo novými nápady a novými zážitky, od vzniku Spojených států amerických přes průkopnickou práci britského konstruktéra Isambarda Kingdoma Brunela po vydání Darwinových teorií o evoluci a o původu druhů. Něco podobného do té doby svět nezažil. Vlakové koleje z dvacátých let devatenáctého století připravily cestu pro železnice, jaké známe

dnes, a objevy v různých oblastech vědy a archeologie nahlo-
daly tradiční představy o způsobu, jakým tento svět funguje
a jakou roli v něm hraje člověk. Lidé v devatenáctém století se
především snažili pochopit, jak mají co nejlépe žít v novém
světě a co ve skutečnosti znamená být „moderní“.

Viktoriánská doba do velké míry čerpala poznatky z re-
gulovaných průzkumů. Průmyslová revoluce přesunula vel-
kou část populace z komunit, jež po staletí obývaly venkov,
do měst a velkoměst, což znamenalo, že vznikaly nové čtvrti
s velkým počtem obyvatel. A tím se vytvořily příznivé pod-
mínky k pozorování názorů, postojů a životů co největšího
počtu lidí. Mezi první sociální výzkumníky patřil Henry Ma-
yhwew (1812–1887), jehož kniha *Londýnští dělníci a londýn-
ská chudina* položila základy pro práci všech, kteří přišli po
něm, protože ukazovala zbytku viktoriánské společnosti růz-
né aspekty života komunit londýnské dělnické třídy. Kniha
s mnoha barevnými ilustracemi odhalovala doposud nezná-
mé detaily ze života městské chudiny, od pouličních prodá-
vačů, podomních obchodníků, květinářek, podvodníků všech
možných typů, kapsářů až po prostitutky. Náhornou ukázkou
je následující popis nedělního rána na tržišti v Brillu:

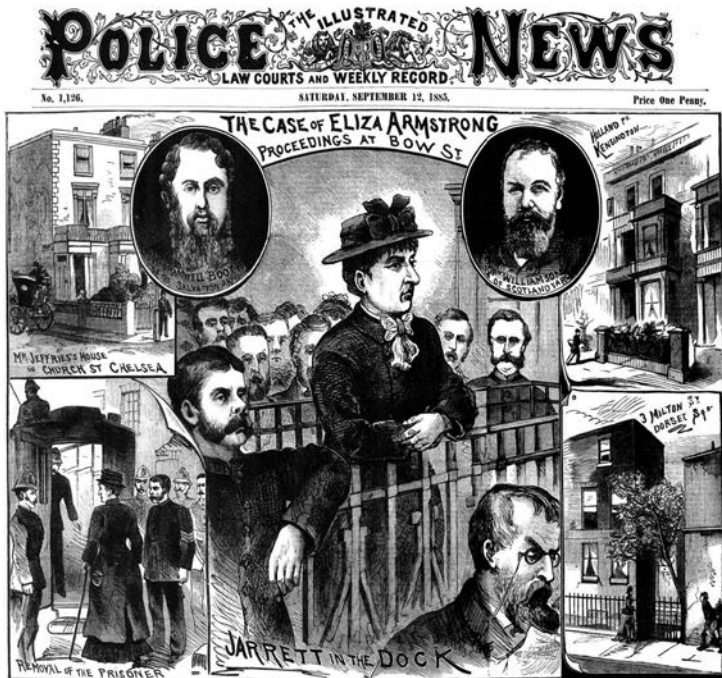
*Když přicházíte k brillskému tržišti, neslyšíte téměř žád-
né zvuky. Ale pak začne při každém kroku mírné hučení
postupně přecházet v hlučné výkřiky, které jsou náhle
zřetelné, a vzduchem se nese divoká směsice tisíců hlasů.
Cesty a cestičky jsou zčistajasna plné lidí, všude postá-
vají skupinky mužů, kteří pokuřují a povídají, zatímco
ženy pobíhají sem a tam, některým vykukují ze zástěr*

bílé kulaté tuříny a jiné drží pod paží zelí a v ruce třímají kusy masa. Pár obchodů je zavřených, ale řeznictví a boudy s uhlím jsou plné zákazníků a ze dveří pekařství proudí ženy s pytlíky mouky a muži vtipkují s holičem, který za pár pencí holí dohledka jejich brady. Vlašské ořechy, krémy na boty, jablka, cibule, šle, hřebeny, tuříny, sledi, pera, náplasti na kuří oka, to všechno lidé nabízejí a navzájem se hlasitě překřikují. V uličkách se potloukají dělníci a opraváři, kteří se ještě ani nepřevlékli a neohlili. Mají ruce v kapsách a někteří drží pod paží malé teriéry. Chodník je zbarvený opadanými listy zeleniny a kolem vozíku se zelím stojí ženy a probírají se hromadou a prodavač vykřikuje: „Vyberte si! Za pouhou pencí!“ Kluci běží domů a v papíru mají k snídani sledě a kapsa kabátu muže od stánku s jablky se vydouvá, jak je plná drobných mincí.

Dokonce ani Dickens nedokázal oživit výjevy a zvuky viktoriánského Londýna s takovou intenzitou jako Mayhew, jenž ve svých čtenářích probudil velký zájem o názory a zážitky lidí, které dějiny běžně opomíjejí, tedy o chudinu. A v čem chudina vynikala nad všemi ostatními? Počtem dětí. Což znamená, že chudí lidé měli sex, ovšem tato skutečnost na druhou stranu vyvolávala představu, že je třeba takový sex kontrolovat, aby bylo méně chudých dětí. Právě tak uvažovala převážná část lidí žijících ve viktoriánské době.

Sex v devatenáctém století nebyl pouze otázkou lidské interakce, ale zároveň vyvolával stále větší obavy z nárůstu populace, ze sexuální manipulace a z toho, co se děje na ulicích.

Když Charles Booth vydal v roce 1889 knihu *Život a práce lidí v Londýně*, začlenil do ní mapu všech londýnských ulic, v níž byla barevně vyznačena místa, kde nejvíc bují zločinnost a chudoba. Náhle se mohl každý obyvatel Londýna podívat na oblast, v níž žije a pracuje, a porovnat ji se sousedními. Nicméně Londýn byl rozdělenou metropolí dávno předtím, než Booth vydal svou mapu. Haymarket a Whitechapel měly čtvrti, jež byly proslulé jako domov prostitutek a nevěstinců. Sociální výzkumníci se snažili vyhledávat místa, o nichž si úctyhodní příslušníci společnosti doposud jen špitali a vyhýbali

Illustrated Police News, 12. září 1885. Image © THE BRITISH LIBRARY BOARD. ALL RIGHTS RESERVED. Otištěno s laskavým svolením The British Newspaper Archive (www.britishnewspaperarchive.co.uk).

se jim, a seznámit veřejnost s jejich lokací. Díky tomu museli všichni připustit existenci takových podniků a přijmout fakt, že pokud se společnosti něco nelíbí, musí danou věc řešit.

6. července 1885 vyšlo ranní vydání deníku *Pall Mall Gazette* a mě by moc zajímalo, jestli si tehdy W. T. Stead, jenž v něm uveřejnil první ze série článku nazvané „Panenský tribut moderního Babylonu“, dokázal představit, jak obrovská se vzedme vlna nevole. Stead totiž velmi detailně popsal, jak se mu podařilo sehnat třináctiletou dívku a nabízet ji zájemcům o sex. Čtenáři byli pobouřeni. Stead odhalil hrůzy dětské prostituce a vylíčil, jak matka alkoholička byla ochotna prodat svou dceru za pět liber a poslat ji do vykřičeného domu, kde byla vydána na milost a nemilost zákazníkům. Ale proč to napsal? Vedla ho k tomu senzacechtivost a snaha zvýšit odbyt deníku, nebo měl ušlechtlejší motivaci?

Stead se narodil v roce 1854 v Northumberlandu, v pouhých dvaadvaceti letech začal vydávat své první noviny *The Northern Echo* a rychle si vybudoval pověst jako velmi šikovný novinář. Významný básník té doby Matthew Arnold nazval jeho styl psaní „nová žurnalistika“, což nemyslel jako kompliment, přestože to tak možná zní. Arnold pravidelně přispíval do *Pall Mall Gazette*, a když se Stead stal v roce 1883 šéfredaktorem deníku, dal jasně najevo, že mu nevyhovuje zaměření se na skandální události, které zajímaly jak Steada, tak i jeho čtenáře. Nová žurnalistika, jež se v mnohém podobá dnešní bulvární žurnalistice, byla považována za způsob, jímž se lidem „otevívají oči pomocí věcí, které jsou více či méně vulgární a více či méně lživé“. Nicméně Stead vstoupil do dějin hlavně díky průzkumům oblasti dětské pro-

stituce. Jeho série článků nazvaná „Panenský tribut moderního Babylonu“ překonala hranice století a pronikla až do dnešního světa.

Někteří lidé tvrdí, že to byl Charles Booth, kdo vyvolal v Steadovi zájem o dětskou prostituci v hlavním městě, nicméně ve skutečnosti se do průzkumu pustil díky jinému Boothovi, jehož křestní jméno zní Bramwell. Bramwell Booth byl syn Williama Bootha, který založil Armádu spásy a zastával v této organizaci vedoucí pozici. A právě Bramwell nasměroval Steada na zkoumání slabin viktoriánské doby a pomohl mu najít kontakty, které ho dovedly k lidem zapojeným do sexuálního obchodování s mladými dívkami.

Armáda spásy od svého vzniku v roce 1865 vysílala pravidelně své členy do East Endu, kde se snažili zachránit mladé ženy a dívky, z nichž se z různých důvodů staly prostitutky. Booth a Stead využili získané kontakty a podařilo se jim najít ženu, jež jim poskytla potřebné informace. Při hledání jim pomáhala bývalá bordelmamá Rebecca Jarretová a zanedlouho se dostali až k rodině Armstrongových a k jejich třináctileté dceři Elize. Co se stalo pak, zůstává tajemstvím, nicméně buď Rebecca nabídla Elize práci (jak tvrdila matka Elizy), nebo (jak tvrdila Rebecca) matka Elizy souhlasila, že prodá svou dceru, přestože věděla, že jde o prostituci. Každopádně od nich přijala pět liber a Elizu pak omámili jakousi drogou a odvezli z domova.

Stead uvedl, že ji vzali na místo, kde na něj měla počkat do chvíle, kdy vytvoří věrohodnou situaci, v níž mělo dojít k její koupi, a poté měla být přemístěna do domu neřesti. Stead v „Panenském tributů moderního Babylonu“ píše, že zůstal

s Elizou v pokoji, než se probrala, a když ho spatřila, začala prý ječet. Potom odešel a Rebecca odvezla Elizu do Paříže, kde se o ni starala, dokud se nezklidnilo pobouření vyvolané sérií Steadových článků.

Illustrated Police News, 21. listopad 1885. Image © THE BRITISH LIBRARY BOARD. ALL RIGHTS RESERVED. Otištěno s laskavým svolením The British Newspaper Archive (www.britishnewspaperarchive.co.uk).

Tento případ měl dva důsledky. Necelý měsíc poté, co Stead zveřejnil hrůzná fakta, se podařilo prosadit dodatek zákona, jenž měl mnoho trhlin, a v zájmu „ochrany žen a dětí“ se zvedla věková hranice z třinácti na šestnáct let. Navíc byly stanoveny velmi přísné tresty pro každého, kdo obstarával koupi a převoz mladých dívek za účelem sexu. Šlo o obrovské vítězství. Nicméně přijetí zákona mělo ještě jeden – a značně nepředvídatelný – důsledek. Ze Steadových aktivit se staly trestné činy.

Soud obžaloval Steada, Bootha, Rebeccu a tři další z únosu Elizy, z nezákonného podání omamné látky a z pokusu o znásilnění. Přestože Stead v člancích neuvedl jméno dív-

ky, od září 1885, tedy měsíc po přijetí dodatku zákona a dva měsíce po vydání prvních článků, každý věděl, kdo je Eliza Armstrongová. Soudní dvůr byl zavalen žádostmi lidí, kteří chtěli být přítomni při přelíčení. Matka Elizy ronila slzy a tvrdila, že netušila, že její dceru odvedli z nemorálních důvodů, a prohlašovala, že navštívila pana Bootha, aby se přesvědčila, že Eliza je v pořádku. (Booth se nabídl, že jí poskytne prohlášení, v němž bylo napsáno, že Eliza odjela do Paříže jako panna a že ji v žádném případě nikdo sexuálně nezneužíval.) A vypovídala dokonce i Eliza, která řekla, že si užívala života v Paříži a bylo jí prý brzy jasné, že ji odvezli od rodiny kvůli práci. Rebecca Jarrettová jí sice posléze v Paříži řekla, že její matka s nabídkou souhlasila, přestože věděla, že jde o nemorální záležitost, ale Eliza jí odmítla uvěřit. Na výpovědi Elizy je cosi smutně nevinného. Přestože tento případ zaměřil pozornost na velmi reálné a děsivé stránky viktoriánské doby, Eliza zjevně netušila, že ji ovládají dospělí lidé v zoufalé snaze získat potřebné důkazy.

Po soudu unikl trestu pouze Booth. Stead dostal tři měsíce a Rebecca půl roku. Nicméně ani tato zkušenost nezastavila jeho pátrání ve stylu „nové žurnalistiky“ a Stead dál psal a vydával články o kontrole sexu až do roku 1912, kdy zahynul na palubě *Titanicu*. Avšak nebyl jediný, kdo se snažil posílit ochranu žen a dětí v devatenáctém století. A jeho aktivity ovlivnily víc než cokoli jiného činy jedné ženy.

Jméno Josephine Butlerová není příliš známé, nicméně právě jí bychom si všichni měli vážít. Její útok na zákony o sexuálně přenosných chorobách přijaté v šedesátých letech devatenáctého století vrhl světlo na nejhorší formu legisla-

vy týkající se sexu, jakou kdy Británie zažila. První podoba zákona byla přijata v roce 1864 a v letech 1866 a 1869 byla rozšířena. Šlo o pokus vlády regulovat a kontrolovat šíření pohlavních chorob mezi obyvateli země. Zpráva o výskytu těchto onemocnění v ozbrojených silách ukázala, že velké procento mužů trpí sexuálně přenosnými nemocemi, většinou buď syfilidou, nebo kapavkou. V roce 1860 byl počet infekcí tak vysoký, že odborný časopis *The Lancet* uvedl, že průzkum v Portsmouthu ukázal, že „508 z 1000 mužů, tedy jeden ze dvou, má některou z venerických chorob“.

Bylo jasné, že je třeba něco udělat, a vláda viděla řešení této situace v přijetí zákonů o sexuálně přenosných chorobách. Ale místo aby byly zaměřeny na muže a trestaly je za nemorální sexuální chování a za chození za prostitutkami, nebo poskytly potřebné informace a lékařskou pomoc trpícím lidem, soustředily se na ženy. Příčinou byla zažitá představa zcela běžná v raném viktoriánském období, jejíž dozvuky se bohužel objevují i v některých současných diskusích o sexuálním průmyslu. Tento názor říká, že muži potřebují prostitutky k ochraně ctnostných žen před nekontrolovatelným chtíčem. Muži se nedokázali ovládat a potřebovali ženy z veřejných domů, prostitutky, v zájmu bezpečí společnosti. Proto se tvrdilo, že pohlavní choroby přenášejí ženy, nikoli muži, a na ženách bylo, aby se ovládaly.

Zákony o sexuálně přenosných chorobách umožnily nedobrovolné vyšetření ženy kvůli příznakům venerických chorob v případě, že některý z policistů měl podezření, že by je mohla šířit. Často bývaly cílem známé prostitutky, ale pokaždé k vydání příkazu stačilo, aby si jeden strážník my-

slel, že žena „by mohla“ být nakažená, i když třeba nebyla v okolí považována za prostitutku. Stačilo jeho slovo a další důkazy už nikdo nevyžadoval. Ženě bylo pak nařízeno, ať se dostaví na úřad, kde se rozhodlo, zda musí, nebo nemusí jít na vyšetření, a pokud úředník usoudil, že je to třeba, přikázal jí, že musí navštívit lékaře. Pokud lékař zjistil, že má příznaky pohlavní choroby, nebo prohlásil, že by se mohly projevit později, okamžitě ji nechal umístit do uzavřené nemocnice, kde byla držena pod zámek na oddělení. Tam často strávila tři až devět měsíců bez jakéhokoli kontaktu s vnějším světem. Uzavřené nemocnice opravdu odpovídaly svému názvu a byla v nich oddělení vyhrazená léčbě pohlavních chorob, z nichž nebylo úniku.

Při prosazování prvních zákonů se neozvaly téměř žádné námitky, protože se týkal pouze přístavů a kasáren, a zdálo se, že výrazně napomohou zlepšení situace ve společnosti. Šlo o blaho obyvatel, o ochranu před zlem zvaným prostituce. A vzhledem k tomu, že se zaměřovaly hlavně na ženy z dělnické třídy, nevěnoval jim nikdo přílišnou pozornost. Ovšem od roku 1869, kdy se hranice zákonů rozšířily a mezi lidmi začaly kolovat děsivé příběhy, v nichž ženy záhadně mizely z ulic, se v novinách objevovaly články odhalující strašlivou realitu života pramenící z přijetí zákonů o sexuálně přenosných chorobách.

Reakce se dostavila téměř okamžitě. Byla založena Ženská národní asociace bojující za zrušení těchto zákonů a na jejích schůzích probíhala otevřená a velmi upřímná diskuse o vztahu mezi muži a ženami a o sexuálním průmyslu. Tyto ženy přispívaly i do tisku a do různých brožur. Jedna Angličanka

popsala potřeby a motivace Ženské národní asociace v článku pro *London Daily News*, jenž vyšel v roce 1869, takto:

Dovolte, abych stručně, nicméně zcela jasně ukázala, jaké nebezpečí hrozí naší zemi a každému jejímu obyvateli kvůli nevědomosti a nedbalosti celé třídy lidí, jejichž povinností je lépe se obeznámit s danou situací, a též kvůli nezájmu legislativců, kteří dovolili, aby přímo před jejich zrakem docházelo k ničení našich nejdůležitějších svobod, a vinu nesou i děsivé předsudky a navyklý způsob myšlení odborníků považovaných za jakési věstce při posuzování lidí, a přitom se nescetněkrát potvrdilo, že se mylili.

Tón zaznívající v článku vyjadřuje obrovskou zlost, jakou cítily mnohé ženy, protože byly připraveny o základní svobody, a navíc ukazuje dvojí měřítko, jemuž byly po přijetí zákonů vystaveny. Nešlo o útok na určitou třídu či profesi, šlo o útok na celé ženské pokolení. Ženská národní asociace zahájila dlouhou a hlučnou kampaň, během níž odhalovala pravdu o zákonech – od faktu, že vycházely z nedostatečných statistik, po skutečnost, že ženy byly trestány za něco, co bylo i ve viktoriánské době považováno za mužský hřích, tedy za fyzický sexuální chtíč. V čele kampaně za zrušení zákonů stála celých dvacet let jedna ze zakladatelek asociace, Josephine Butlerová. Patřila mezi první ženy zkoumající situaci ve společnosti a často se vydávala do měst a přístavů, kde se tyto zákony nejvíce prosazovaly, a vracela se s příběhy o ženách, které jimi trpěly. Vycházely v deníku *The Shield* a v národním tisku a líčily nejen zážitky žen, ale i obyčejných vojáků a námořníků.